

3. Dgefkins F. Public relations / F. Dgefkins. – М. : UNITI-Dana, 2008. – 400 s.
4. Doskova I. S. Public Relations: teoriya i praktyka / I. S. Doskova. – М. : Alfa-Press, 2009. – 151 s.
5. Moul Dg. Osobennosti nacionalnoy psixologii narodov novoy Evrope: biznes, obchenie, uspek / Dgon Moul. – М. : Astrel; AST, 2006. – 381 s.
6. Nuysom D. Vse o PR. Teoriya i praktika public relations / D. Nuysom. – М. : Imidg-Kontakt, 2008. – 627 s.
7. Pospelov G. G. Imidgelohiyay / G. G. Pospelov. – Kiev : izd-vo «Vakler», 2002. – 378 s.

Гарькавец С. А.

Паблик рилейнз и имидж: социально-психологические анализ проблемы.

В статье рассматриваются особенности организации Паблик рилейнз высшего учебного заведения и формирование, продуцирование такого его основного конструктивного элемента, как имидж. Сделан акцент на системных качествах имиджа и определены основные аспекты направленности имиджа ВУЗа, которые усиливают его конкурентоспособность. Рассмотрен имидж ВУЗа-субъекта образовательных услуг, надежного работодателя и активатора регионального развития. Приведены результаты эмпирического исследования, где определены наиболее важные и действенные конструкты, которые, по мнению студенческой молодежи, могут повысить конкурентоспособность регионального ВУЗа на рынке образовательных услуг. Источников – 7.

Ключевые слова: имидж, конкурентоспособность, паблик рилейнз, рынок образовательных услуг, системные качества.

Garkavet's S. A.

Public relations and image: the socio-psychological analysis of the problem.

The article discusses the features of the organization of Public relations of higher education and the formation, the production of such of its main structural element as the image. Emphasis on systemic qualities of the image and the main aspects of the orientation of the image of the university, which enhance its competitiveness. We consider the image of the university, the subject of educational services, reliable employer and promoter of regional development. The results of an empirical study, which identifies the most important and effective constructs, which in the opinion of students can increase the competitiveness of the regional university in the educational market. Sources – 7.

Key words: image, competitiveness, Public relations, education market, system quality.

Гарькавець Сергій Олексійович - доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ

УДК 159.947.5:316.621:316.628

Додонова О.А.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «МОТИВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ»

У статті розкрито сутність поняття «активність» та, на цих основах, надано психологічну характеристику ознакам активності особистості; доведено, що головними рушійними чинниками підвищення активності особистості, відповідно наданій характеристиці, є її потреби та мотиви; обґрунтовано доцільність використання у психології поняття «мотиваційна активність особистості», та проаналізовано сутність близьких із цим поняттям категорій «мотиваційна сфера особистості» та «мотиваційна сторона активності»; з метою обґрунтування поняття «мотиваційна активність особистості» розкрито сутність таких понять, як «мотив» і «мотивація», та визначено їх вплив на активність особистості; на основі узагальнення сутності базових понять («активність», «мотив» і «мотивація») обґрунтовано поняття «мотиваційна активність особистості», що розглядається в якості прагнення особистості задовольняти власні потреби на основі сформованої системи мотивів (мотивації) під впливом збуджуючих її свідомість стимулів, які впливають на неї ззовні та формуються у соціумі, та чинників, які формуються у психіці особистості та сприяють виникненню потреб; схематично наведено конструкцію сутності поняття «мотиваційна активність особистості». Джерел – 25, рис. 2, табл. 1.

Ключові слова: активність, задоволення, мотив, мотивація, особистість, потреба, стимул, чинник.

Постановка проблеми. Соціалізація особистості у суспільстві вимагає від неї активізувати свою діяльність як у побуті, так і в процесі праці. Як у першому, так і у другому випадку, активність особистості є прагненням задовольнити власні потреби на гідний рівень життя, які її влаштують. Таким чином у психіці особистості формується система мотивів для задоволення власних потреб, які виникають як реакція на вплив чинників соціального середовища.

Отже систему мотивів, або мотивацію, можна визнати головним чинником задоволення потреб особистістю – з одного боку, а з іншого – вирішальним чинником підвищення активності. У цьому контексті, з психологічної точки зору доцільним є використання такого поняття, як «мотиваційна активність особистості».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою вирішення цього наукового завдання певний інтерес являють праці таких вчених-психологів, як К.А. Абульханова-Славська [18], В.И. Войтко [22], М.В. Гамезо [4], С.Л. Рубінштейн [23], Л.М. Фрідман [24], якими при розкритті сутності поняття «активність» на особливу увагу приділено мотиваційній складовій та (або) впливу на неї зовнішнього середовища (соціуму); вчених, якими при розкритті сутності понять «мотив» та «мотивація» виділено їх роль у здійсненні особистістю активних дій задля задоволення власних потреб – С.Д. Максименко [17], С.С. Занюк [11], Г.Т. Куліков [16], А.М. Омаров [21].

У той же час, у психології поняття «мотиваційна активність особистості» не застосовується, що визначило актуальність проведеного наукового дослідження.

Метою статті є обґрунтування психологічної категорії «мотиваційна активність особистості», для чого необхідно вирішити наступні наукові завдання: провести контент-аналіз таких понять, як «активність», «мотив» і «мотивація»; проаналізовано сутність існуючих у психології категорій, близьких за сутністю до категорії «мотиваційна активність особистості»; встановити вплив мотивів на активність особистості та роль мотивації у задоволенні потреб особистості; на цих основах обґрунтувати власне поняття «мотиваційна активність особистості» та розкрити її сутність як психологічної категорії.

Виклад основних матеріалів та результатів дослідження. З метою обґрунтування сутності поняття «мотиваційна активність» необхідно з'ясувати походження самої активності – як категорії та об'єкту дослідження у психології.

Саме поняття «активність» походить від синонімів діяльнісного, енергійного, такого, що розвивається [18]. На відзнаку від живих істот, у яких активність змінюється відповідно до еволюційних процесів розвитку, активність людини набуває особливого значення як найважливішої якості особи, як здатність змінювати навколишню дійсність відповідно до власних потреб, поглядів, цілей [18].

У художній літературі та побутовій мові поняття «активності» асоціюється з поняттям «діяльність», у той час, як у фізіологічному значенні воно традиційно розглядається як загальна характеристика живих істот, їх власна динаміка. Але й при цьому, активність співвідноситься з діяльністю, що являє її динамічну умову, як властивість її власного руху. У той же час, активність не є однаковим поняттям із діяльністю – по-перше, по-друге ж, до трактування цього поняття відносно особистості слід враховувати психологічні аспекти.

Зазначимо, що саме поняття «активність» застосовується у різних галузях наукових досліджень, має різне сприйняття, використовується як самостійно, так і в різних словосполученнях. Наприклад: у психології найчастіше асоціюється з активністю особи; у філософії – з її активною життєвою позицією; у політології набуло поширення така характеристика особи, як «активіст», що й вказує на ознаку її активності у політичному процесі; в освіті прояв активності особи асоціюється з активністю у процесі навчання тощо.

У загальній психології «активність» є «поняттям, що вказує на здібність живих істот здійснювати рухи та змінюватися під впливом зовнішніх або внутрішніх стимулів» [14]. В іншому напрямку психологічної науки (психології управління), «активність» виступає «однією з загальних рис особистості, що проявляється у високому енергетичному забезпеченні психічної діяльності та визначає її ефективність» [12]. З урахуванням цих визначень можна дійти висновку, що з психологічної точки зору активність змінюється під впливом стимулів і може бути розглянутою як ефективною, або не ефективною. Виходячи з цього звертають на себе увагу точки зору К.А. Абульханової-Славської, яка вважає, що «рівень активності, її тривалість, стійкість та інші показники залежать від оптимального поєднання різних компонентів – емоційного, мотиваційного тощо» [18].

Досліджуючи сутність поняття «активність» із психологічної точки зору можна дійти висновку, що на цей час серед учених не існує його єдиного трактування. Так, наприклад: в атласі з психології під редакцією М.В. Гамезо та І.А. Домашенко, під активністю розуміється «загальна якість живої матерії вступати у взаємовідносини з оточуючим середовищем» [4, с. 12]; у психологічному словнику під редакцією В.І. Войтко, активність розуміється як «здатність особистості до свідомої трудової діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколишнього середовища і самої себе...», яка виявляється в її ініціативності, діловитості, психологічному настрої на діяльність [22, с. 10-11]; у психологічному словнику вчителя під редакцією Л.М. Фрідмана та І.Ю. Кулагіної під активністю розуміється «...міра взаємодії суб'єкта з дійсністю, що його оточує» [24, с. 126]; у дослідженнях відомого вченого-психолога Е.А. Голубевої стверджується, що активністю є «...інтенсивність, тривалість і частота дій, що виконуються, або діяльність будь-якого роду» [5, с. 20]; інший вчений-психолог (С.Д. Максименко) розглядає активність одночасно як «загальну характеристику людини, динаміку діяльності та джерело перетворення та підтримки життєво значущих зв'язків зі світом людей та ноосфери», як «самостійну силу дій, розвитку та стану людини» та як «динамічну умову становлення, реалізації та змін кожного виду діяльності, властивості її власного руху» [17, с. 417].

Із наведених визначень поняття «активність» стає зрозумілим, що невірною можна вважати лише точку зору Е.А. Голубевої, яка ототожнює його з поняттям «діяльності». У той же час, саме цим ученим визначаються важливі критерії оцінки активності – «інтенсивність, тривалість і частота дій». З цієї точки зору, конкретно визначено критерії оцінки активності також й С.Д. Максименко («сила дій»).

При відсутності єдності думок щодо трактування цього поняття, у цих та інших учених-психологів можна виділити спільну точку зору щодо сприйняття активності в якості спеціальної людської властивості нервової системи в умовах життєдіяльності – з одного боку, та актуалізованого покликання людини у процесі будь-якої діяльності, що націлена на зміну світу, на виробництво або породження конкретного об'єктованого продукту матеріальної або духовної культури – точка зору, яка ґрунтується на теорії відомого вченого-психолога С.Л. Рубінштейна [23, с. 181].

Вважаємо, що саме таке сприйняття активності властиво для предмету вивчення психології – з наукової точки зору, та при вивченні психічного життя будь-якої людини з виділенням властивих форм – з практичної [7, с. 98].

Отже, з нашої точки зору сутність «активності» особистості за обраними критеріями розкривається у наступних ознаках (розроблено автором на основі контент-аналізу праць 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 17, 18, 22-24) (див. рис. 1).

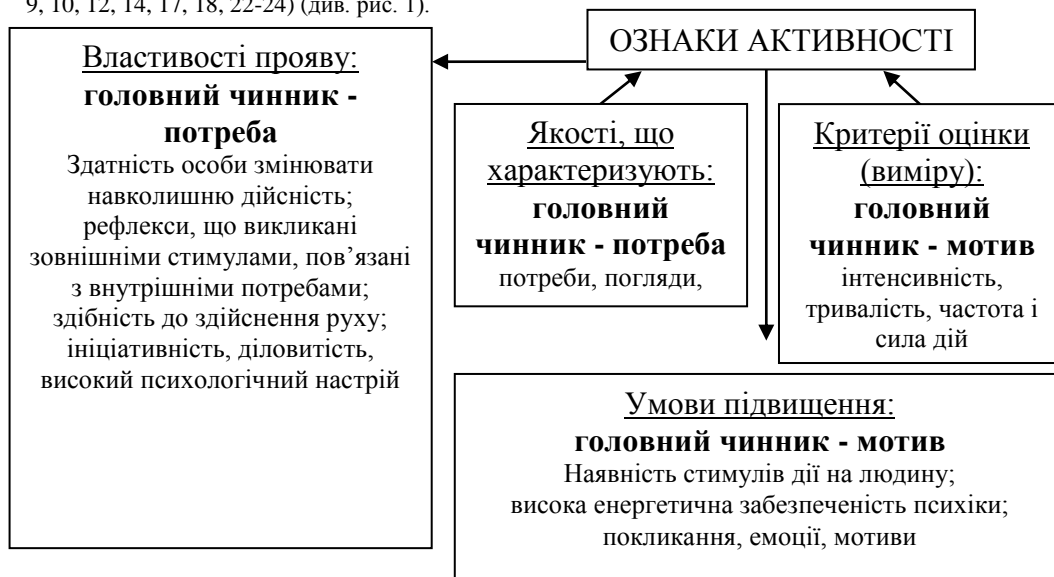

Рис. 1. Психологічна характеристика ознак активності особистості

На основі проведеного контент-аналізу досліджень учених, якими розкривається сутність поняття «активність» та вона категорії та об'єкту дослідження у психології, вважаємо за доцільним її характеризувати на наступними признаками, що запропоновано у дослідженнях інших українських учених [6, с. 22-23]: якості, що її характеризують, властивості прояву, умови підвищення та критерії оцінки (виміру). При цьому можна не погодитися з думкою цих учених, які стверджують, що у психології та психофізіології, на відміну, наприклад, від соціології, менеджменту та економіки праці, не існують критеріїв оцінки активності – як було доведено вище, до них відносяться інтенсивність, тривалість, частота і сила дій особистості.

Наведена характеристика надає змогу розкрити сутність активності особистості наступним чином:

По-перше, ані якісна сторона активності, ані її прояв особистістю не можливий поза наявності потреб, які виникають у її психіці внаслідок виникнення рефлексів під впливом зовнішніх збуджуючих стимулів. Саме потреби, на наше переконання, формують в особистості здатність та здібності проявляти активність, змінювати середовище існування та адаптуватися (соціалізуватися) у ньому, формують такі риси, що властиві прояву активності особистістю, як ініціативність, діловитість, психологічний настрій. У той же час, потреби формують якісну сторону активності – визначають погляди та цілі прояву активності особистістю.

По-друге, наявність потреб визначають властиві риси прояву активності та її якісну сторону (формують погляди та цілі). Але, на наше переконання, для досягнення цілей, до яких прагне особистість, проявляючи активність, не достатньо лише потреб і тих рис, які характеризують властивості її прояву. Підвищення активності можливо лише за умови сформованих у особистості стійких мотивів до задоволення власних потреб. Як і потреби, мотиви формуються в особистості під впливом збуджуючих свідомість зовнішніх стимулів, але, при цьому, саме сила мотивів впливає на можливість підвищувати активність, формує високу енергетичну забезпеченість психіки, покликання та емоції особистості, безпосередньо визначає інтенсивність, тривалість і частоту прояву активності – як якісних критеріїв її виміру.

Виходячи з визначеними ознак можна дійти висновку про те, що мотиви є головним чинником підвищення активності особистістю, що дозволяє задовольняти її власні потреби. Поза наявності стійких мотивів і стимулів, бажання задовольняти потреби та змінювати будь-що активність людини не буде відповідати своєму визначенню по суті. При цьому, якщо вести мову про підвищення активності з психологічної точки зору, мотиви впливають на інтенсивність, тривалість, частоту і силу дій особистості, що й дозволяє у мінімальний термін задовольняти їй потреби.

Виходячи з наданої психологічної характеристики ознак активності особистості з виділенням мотивів у якості головного чинника її підвищення, логічним є розгляд такого поняття, як «мотиваційна активність особистості». У той же час, проведений контент-аналіз наукових досліджень учених-психологів дозволяє дійти висновку, що у психології поняття «мотиваційна активність» не застосовується. Саме поняття «мотиваційна активність» застосовується лише у медичних науках, і розглядається як «активність, що викликана незадоволеністю потреби..., керується збудженням підкоркових центрів головного мозку, що викликані незадоволеністю та відображають ступень незадоволеності потреби...» [19]. Очевидно, що й з медичної точки зору в основі прояву мотиваційної активності закладено прагнення людини задовольнити власні потреби, що доповнює сутність поняття «активність» (від походження «прагнення до чого-небудь») конкретикою – прагнення до задоволення потреби.

Зазначимо, що у психології вживаються близькі до поняття «мотиваційна активність особистості» словосполучення, а саме: «мотиваційна сфера особистості» та «мотиваційна сторона активності».

Розкриваючи сутність мотиваційної сфери особистості, В.К. Бальсевич звертає увагу на те, що будь яка діяльність (у даному випадку навчальна та фізкультурно-оздоровча) «...спонукається цілим комплексом мотивів, ...» та, при цьому, з урахуванням мінливості мотиваційної сфери, враховує «деякі природні та соціальні чинники» [2, с. 20]. У свою чергу, такі вчені, як В.С. Крюченко і Н.М. Хоменко, при розкритті сутності мотиваційної сфери особистості на особливу увагу відводять аспектам мети діяльності, що й спонукає підвищувати активність, та потребам, задля задоволення яких й ставляться відповідні цілі. При цьому, думка цих учених має наступну зрозумілу логіку встановлення взаємозв'язків між цими дефініціями: активність людини здебільшого визначається метою її діяльності; у свою чергу – специфіка людської мотивованої

діяльності полягає у тому, що вона завжди цілеспрямована; мотиваційна сфера визначає відношення до різних видів діяльності, а прояв загальної активності визначається як потребами особистості, так і відповідними цілями [15, с. 20; 25, с. 2].

При розгляді цих точок зору стає очевидним, що в них переважає не психологічний, а педагогічний науковий підхід, і активність ототожнюється з діяльністю особистості, що з психологічної точки зору не припустимо. Однак, корисність цих точок зору полягає у тому, що у них визначено вплив соціальних чинників на свідомість особистості, які формують у неї потреби, що й визначає цілі та цілеспрямованість діяльності і вплив мотивів, які й спонукають особистість підвищувати активність задля досягнення визначених цілей щодо задоволенню потреб.

Розкриваючи мотиваційну сторону активності, такі вчені-психологи, як А.Г. Асмолов і Л.І. Божович виділяють три класи мотивів: зовнішні (нагорода або покарання), змагальні (успіх в порівнянні з іншими або із самим собою) і внутрішні (під впливом яких побудова і динаміка об'єкта засвоєння розкриваються як поле вільної діяльності особистості, досягається стійкий інтерес до виконуваного завдання) [1; 3]. Виходячи з такої класифікації, можна вважати, що замість зовнішніх мотивів, у мотиваційній активності слід розглядати стимули – як властивість прояву та необхідний чинник впливу на особистість, наявність якого дозволяє підвищувати активність; у свою чергу, замість внутрішніх мотивів, у мотиваційній активності слід розглядати потреби, що й характеризують такі ознаки самої активності, як властивості прояву та якості, що її характеризують.

Отже можна визнати, що ці словосполучення («мотиваційна сфера особистості» та «мотиваційна сторона активності») не можна визнати синонімічними до поняття «мотиваційна активність особистості», але у кожному з них містяться корисні задуми щодо обґрунтування останнього та доповнення характерних ознак самої активності особистості, що виділено вище. При цьому, вважаємо за доцільним розглянути сутність таких понять, як «мотив» і «мотивація» для виваженого обґрунтування поняття «мотиваційна активність особистості». Розглядаючи поняття «мотив» (від лат. *moveo* – штовхаю, рухаю), звертають на себе увагу наступні визначення: це збудження до діяльності, пов'язане з задоволенням визначеної потреби [4, с. 61]; це «спонукальна причина дій і вчинків людини..., важливий компонент у структурі людської діяльності, основою якої є її різноманітні потреби» [22, с. 96]; це внутрішня рухома сила, яка спонукає людину до діяльності, яка пов'язана з задоволенням потреб [17, с. 343]. Відтак, про мотив можна говорити як про усвідомлену спонуку до здійснення будь-якої діяльності, або до підвищення активності, та, при цьому, слід мати на увазі, що сам по собі мотив не є причиною цілеспрямованих дій – він лише результат віддзеркалення у психіці потреб організму, викликаних зовнішніми (стимули), або внутрішніми (потреби) об'єктивними явищами [8, с. 362]. Розкриваючи сутність поняття «мотивація», можна навести наступні визначення (табл. 1):

Таблиця 1

Визначення поняття «мотивація»

Автор	Визначення
В.І. Войтко [22, с. 97]	Система мотивів, яка визначає конкретні форми діяльності або поведінки людини
М.В. Гамезо, І.А. Домашенко [4, с. 61]	Сукупність мотивів, які збуджують людину до активної діяльності
С.С. Занюк [11, с. 5]	Сукупність збуджуючих чинників, які викликають активність організму та визначають його націленість
Кирхлер Е., Родлер К. [13, с. 132]	Готовність індивідуума прикласти більше зусиль для досягнення цілей організації, за умови, що це зусилля сприятиме задоволенню його потреб
Г.Т. Куліков [16, с. 24]	Вибір із багатьох компонент поступаючої у свідомість людини зовнішньої (середовище оточення) або внутрішньої (потреби індивіда) інформації, з яких значущі для суб'єкта чинники утворюють мотиваційне ядро, домінують психічних утворень, що регулюють трудову поведінку або трудову діяльність
Нирмайер Л., Зайфферт М. [20, с. 16]	Бажання зробити що-небудь, досягти чогось
А.М. Омаров [21, с. 64]	Робота свідомості, у ході якої людина здійснює вибір – віддає перевагу якій-небудь потребі, стримуючи інші

Наведені визначення поняття «мотивація» дозволяють доповнити психологічну характеристику ознак активності особистості з метою виваженого обґрунтування поняття «мотиваційна активність особистості». Так, зокрема: виходячи з визначень В.І. Войтко, М.В. Гамезо та І.А. Домашенко, можна дійти висновку, що підвищення активності особистості можливо лише за умови сформованих у її свідомості комплексу мотивів; у свою чергу, виходячи з визначення, наданого С.С. Занюком цей комплекс мотивів одночасно можна вважати чинниками збудження особистості, що формують у її свідомості цілі активної поведінки, а з урахуванням точки зору Г.Т. Кулікова, цей комплекс мотивів можна вважати реакцією особистості на виникаючі потреби під впливом зовнішнього (соціального) середовища; виходячи з визначення А.М. Омарова можна дійти висновку, що мотиви мають відповідну градацію за ступенем вагомості для особистості, оскільки самі потреби мають пріоритетні з точки зору їх задоволення; на основі ж самого стислого визначення німецьких психологів Л. Нирмайера та М. Зайфферта можна дійти висновку, що сама мотиваційна активність повинна бути викликана бажанням досягати цілей, що, як де-факто, виходячи з наданої психологічної характеристики ознак активності особистості, виникає лише за умови наявності у неї потреб.

Отже, розкриття сутності самого поняття «активність» із наданою психологічною характеристика її ознак відносно особистості, та проведений контент-аналіз таких понять, як «мотив» і «мотивація» дозволяє обґрунтувати мотиваційну активність особистості наступним чином: це прагнення особистості задовольняти власні потреби на основі сформованої системи мотивів (мотивації) під впливом збуджуючих її свідомість стимулів, які впливають на неї ззовні та формуються у соціумі, та чинників, які формуються у психіці особистості та сприяють виникненню потреб» (визначення Автора).

Висновки. Отже, проведене наукове дослідження дозволило досягти його головної мети – обґрунтувати як саме поняття «мотиваційна активність особистості» з психологічної точки зору, так і схематично надати його конструкцію.

На основі проведеного контент-аналізу поняття «активність» – як одного з базових для обґрунтування мотиваційної активності особистості, уточнено його сутність з виділенням відповідних ознак, де головними чинниками властивостей прояву активності, та якостей, які її характеризують, визначено потреби, а головними чинниками умов підвищення та оцінки – мотиви. На цих основах зроблено висновок – мотиви є головним чинником підвищення активності особистістю, що дозволяє задовольняти її власні потреби.

У психології не використовується поняття «мотиваційна активність особистості», а ті, що вживаються вченими («мотиваційна сфера особистості» та «мотиваційна сторона активності»), не у повному обсязі відбивають важливість мотивів і мотивації у процесі задоволення особистістю власних потреб на основі підвищення своєї активності. З'ясування сутності понять «мотив» і «мотивація» дозволило доповнити психологічну характеристику ознак активності особистості та знайти виважені аргументи, на основі яких обґрунтовано поняття «мотиваційна активність особистості», яка є прагненням особистості задовольняти власні потреби на основі сформованої системи мотивів (мотивації) під впливом збуджуючих її свідомість стимулів, які виникають та формуються у соціумі, та чинників, які формуються у психіці особистості та сприяють виникненню потреб.

Схематично наведена конструкція цього поняття, у свою чергу, дозволяє визначити роль соціальних і психологічних чинників, які збуджують свідомість особистості, та у ній формуються для задоволення власних потреб за умови наявності системи мотивів. Отже, перспективним напрямом подальших розвідок у даному напрямі можна вважати більш глибокий аналіз та розробка класифікованої системи соціальних і психологічних чинників, які впливають на мотиваційну активність особистості.

Література

1. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования: монография / А.Г. Асмолов. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 104 с.
2. Бальсевич В.К. Феномен физической активности как социально-биологическая проблема / В.К. Бальсевич // Вопросы философии. – 1981. – №8. – С. 18 – 22.
3. Божович Л.И. Личность. Ее формирование в детском возрасте. – М.: «Просвещение», 1968. – 464 с.

4. Гамезо М.В. Атлас по психологии / М.В. Гамезо, И.А. Домашенко: Информ. метод. материалы к курсу «Общая психология»: учеб. пособие для студентов пед. и-тов. – М.: Просвещение, 1986. – 272 с.
5. Голубева Э.А. Некоторые направления и перспективы исследования природных основ индивидуальных различий / Э.А. Голубева // Вопросы психологии. – 1983. – № 3. – С. 16—28.
6. Додонов О.В. Інноваційна активність у сфері праці: теоретичні основи, практичні проблеми та механізми їх вирішення: монографія / О.В. Додонов. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2012. – 222 с.
7. Додонова О.А. Психологічна сутність активності особистості у процесі навчання / О.А. Додонова // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць. – Луганськ; СНУ ім. Володимира Дала, 2013. – № 2 (31). – С. 96 – 102.
8. Додонова О.А. Вплив соціально-психологічних чинників на мотивацію студентів до занять фізичною культурою / О.А. Додонова // Актуальні проблеми психології: зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України; Т. I : Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія.– К.: А.С.К.,– 2013. – Вип. 37 – 38. – С. 361 – 364.
9. Дудьев В.П. Психомоторика: словарь-справочник, 2008 г. [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost3>.
10. Душков Б.А. Энциклопедический словарь: психология труда, управления, инженерная психология и эргономика, 2005 г. / Б.А. Душков, А.В. Королев, Б.А. Смирнов [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost3>.
11. Занюк С.С. Психологія мотивації та емоцій: навч. посіб. / С.С. Занюк. – Луцьк: вид-во Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. – 180 с.
12. Карпов А. Психология менеджмента: словарь основных терминов [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost3>.
13. Кирхлер Э., Родлер К. Мотивация в организациях: психология труда и организационная психология; т. 1 / пер. с нем. – Харьков, «Гуманитарный центр», 2003. – 144 с.
14. Краткий словарь психологических терминов [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost>.
15. Крюченко В.С. Для формирования устойчивого интереса к занятиям физической культурой / В.С.Крюченко // Физическая культура в школе. –1990. – №5. – С. 38 – 39.
16. Куликов Г.Т. Мотивация труда наемных работников: монография / Г.Т. Куликов / Отв. ред. Д.П. Богиня. – 2-е изд. – К.: Ин-т демографии и соц. исследований НАНУ, 2006. – 244 с.
17. Максименко С.Д. Общая психология: учеб. пособие / Сергей Дмитриевич Максименко. – М.: «Рефа-бук», К.: «Ваклер», 2004. – 528 с.
18. Матеріал із вільної Вікіпедії [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
19. Мотивационная активность [Электронный ресурс]: Режим доступа <http://nevidimir.ru/motivacionnaja-aktivnost.html>
20. Нирмайер Лайнер, Зайфферт Манюель. Мотивация / пер. с нем. Зись Е.А. – М. «Омега-Л», 2006. – 124 с.
21. Омаров А.М. Руководитель: размышление о стиле управления / А.М. Омаров; 2-е изд. – М.: Политиздат, 1987. – 366 с.
22. Психологический словарь (на украинском языке) / под ред. В.И. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
23. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – Санкт-Петербург, изд-во «Питер», 2002. – 720 с.
24. Фридман Л.М. Психологический справочник учителя / Лев Моисеевич Фридман, Ирина Юрьевна Кулагина. – М.: «Просвещение», 1991. – 288 с.
25. Хоменко Н.М. Формирование потребности в физическом совершенствовании у младших школьников: Автореф. дис. канд. пед. наук.: спец. 13.00.01 / Н.М.Хоменко. – К.: НИИ педагогики Украины, 1992. – 24с.

References

1. Asmolov A.G. Lichnost' kak predmet psihologicheskogo issledovaniya: monografiya / A.G. Asmolov. – М.: Izd-vo MGU, 1984. – 104 s.
2. Bal'sevich V.K. Fenomen fizicheskoy aktivnosti kak social'no-biologicheskaya problema / V.K. Bal'sevich // Voprosy filosofii. – 1981. – №8. – S. 18 – 22.

3. Bozhovich L.I. Lichnost'. Ee formirovanie v detskom vozraste. – M.: «Prosveshchenie», 1968. – 464 s.
4. Gamezo M.V. Atlas po psihologii / M.V. Gamezo, I.A. Domashenko: Inform. metod. materialy k kursu «Obshchaya psihologiya»: ucheb. posobie dlya studentov ped. i-tov. – M.: Prosveshchenie, 1986. – 272 s.
5. Golubeva E'.A. Nekotorye napravleniya i perspektivy issledovaniya prirodnyh osnov individual'nyh razlichii / E'.A. Golubeva // Voprosy psihologii. – 1983. – № 3. – S. 16–28.
6. Dodonov O.V. Innovatsionna aktivnist' u sferi praci: teoretichni osnovi, praktichni problemi ta mehanizmi ih virishennya: monografiya / O.V. Dodonov. – Lugans'k: TOV «Virtual'na real'nist'», 2012. – 222 s.
7. Dodonova O.A. Psihologichna sutnist' aktivnosti osobistosti u procesi navchannya / O.A. Dodonova // Teoretichni i prikladni problemi psihologii: zb. nauk. prac'. – Lugans'k; SNU im. Volodimira Dalya, 2013. – № 2 (31). – S. 96 – 102.
8. Dodonova O.A. Vpliv social'no-psihologichnih chinnikov na motivaciyu studentiv do zanyat' fizichnoy kul'turoyu / O.A. Dodonova // Aktual'ni problemi psihologii: zb. naukovih prac' Institutu psihologii im. G.S. Kostyuka NAPN Ukraïni; T. I : Organizacijna psihologiya. Social'na psihologiya. Ekonomichna psihologiya. – K.: A.S.K., – 2013. – Vip. 37 – 38. – C. 361 – 364.
9. Dud'ev V.P. Psihomotorika: clovar'-spravochnik, 2008 g. [Elektronni resurs] – Rezhim dostupu <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost3>.
10. Dushkov B.A. E'nciklopedicheskii slovar': psihologiya truda, upravleniya, inzhenernaya psihologiya i e'rgonomika, 2005 g. / B.A. Dushkov, A.V. Korolev, B.A. Smirnov [Elektronni resurs] – Rezhim dostupu <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost3>.
11. Zanyuk S.S. Psihologiya motivacii ta emocij: navch. posib. / S.S. Zanyuk. – Luc'k: vid-vo Volin. derzh. un-tu im. Lesi Ukraïki, 1997. – 180 s.
12. Karpov A. Psihologiya menedzhmenta: slovar' osnovnyh terminov [Elektronni resurs] – Rezhim dostupu <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost3>.
13. Kirhler E', Rodler K. Motivaciya v organizacijah: psihologiya truda i organizacionnaya psihologiya; t. 1 / per. s nem. – Har'kov, «Gumanitarnyi centr», 2003. – 144 s.
14. Kratkii slovar' psihologicheskikh terminov [Elektronni resurs] – Rezhim dostupu <http://vocabulary.ru/dictionary/16/word/aktivnost>.
15. Kryuchenko B.C. Dlya formirovaniya ustojchivogo interesa k zanyatijam fizicheskoy kul'turoj / B.C. Kryuchenko // Fizicheskaya kul'tura v shkole. – 1990. – №5. – S. 38 – 39.
16. Kulikov G.T. Motivaciya truda naemnyh rabotnikov: monografiya / G.T. Kulikov / Otv. red. D.P. Boginya. – 2-e izd. – K.: In-t demografii i soc. issledovanii NANU, 2006. – 244 s.
17. Maksimenko S.D. Obshchaya psihologiya: ucheb. posobie / Sergej Dmitrievich Maksimenko. – M.: «Refa-buk», K.: «Vakler», 2004. – 528 s.
18. Material iz vil'noi Vikipedii [Elektronni resurs] – Rezhim dostupu <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
19. Motivacionnaya aktivnost' [Elektronni resurs]: Rezhim dostupu <http://nevidimir.ru/motivacionnaja-aktivnost.html>
20. Nirmajer Lajner, Zajffert Manyuel'. Motivaciya / per. s nem. Zis' E.A. – M. «Omega-L», 2006. – 124 s.
21. Omarov A.M. Rukovoditel': razmyshlenie o stile upravleniya / A.M. Omarov; 2-e izd. – M.: Politizdat, 1987. – 366 s.
22. Psihologicheskii slovar' (na ukrainskom yazyke) / pod red. V.I. Vojtko. – K.: Vishcha shkola, 1982. – 215 s.
23. Rubinshtejn S.L. Osnovy obshchej psihologii / S.L. Rubinshtejn. – Sankt-Peterburg, izd-vo «Piter», 2002. – 720 s.
24. Fridman L.M. Psihologicheskii spravochnik uchitelya / Lev Moiseevich Fridman, Irina YUr'evna Kulagina. – M.: «Prosveshchenie», 1991. – 288 s.
25. Homenko N.M. Formirovanie potrebnosti v fizicheskom sovershenstvovanii u mladshih shkol'nikov: Avtoref. dis. kand. ped. nauk.: spec. 13.00.01 / N.M. Homenko. – K.: NII pedagogiki Ukrainy, 1992. – 24s.

Додонова Е.А.

Обоснование психологической сущности понятия «мотивационная активность личности»

В статье раскрыта сущность понятия «активность» и, на этой основе, дана психологическая характеристика признакам активности личности; доказано, что главными движущими факторами

повышения активности личности, в соответствии с данной характеристикой, являются ее потребности и мотивы; обоснована целесообразность использования в психологии понятия «мотивационная активность личности», проанализирована сущность близких к этому понятию категорий «мотивационная сфера личности» и «мотивационная сторона активности»; с целью обоснования понятия «мотивационная активность личности» раскрыта сущность таких понятий, как «мотив» и «мотивация», и определено их влияние на активность личности; на основе обобщения базовых понятий («активность», «мотив» и «мотивация») обосновано понятие «мотивационная активность личности», которая рассматривается в качестве стремления личности удовлетворять собственные потребности на основе сформированной системы мотивов (мотивации) под влиянием возбуждающих ее сознание стимулов, которые влияют на нее извне и формируются в социуме, и факторов, которые формируются в психике личности и способствуют возникновению потребностей; схематически приведена конструкция понятия «мотивационная активность личности». Источников – 25, рис. 2, табл. 1.

Ключевые слова: активность, личность, мотив, мотивация, потребность, стимул, удовлетворение, фактор.

Dodonova E.A.

Justification of the psychological essence of the concept of "motivational activity of the individual"

The article reveals the essence of the concept of "activity" and, on this basis, given the psychological characteristic signs of activity of the person, it is proved that the main drivers of the increased activity of the individual, in accordance with this characteristic are its needs and motivations; appropriateness of application in the psychology of concept "motivational activity of the individual", analyzed the essence of this concept close to the categories of "motivational sphere of the individual" and "motivational side activity", in order to support the concept of "motivational activity of the individual" reveals the essence of concepts such as "motive" and "motivation", and defined their influence on the activity of the individual; based on the aggregation of basic concepts ("activity", "motive" and "motivation") justified the concept of "motivational activity of the individual", which is seen as striving to meet their own individual needs based on the generated system of motives (motivation) under the influence stimulating her mind incentives that influence it from the outside and are formed in the society, and the factors that are formed in the mind of the individual and contribute to needs; schematically shows the design concept of "motivational activity of the individual." Sources - 25, Fig. 2, Tab. 1.

Key words : activity, identity, motive, motivation, need, incentive, meeting, the factor.

Додонова Олена Анатоліївна – старший викладач кафедри фізичного виховання, здобувач кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Луганськ.

УДК 159.92

Єракова Ю.Г.

МІСЦЕ КОНФЛІКТУ У ПЕРІОД ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА В УМОВАХ ВИХОВАННЯ В ІНТЕРНАТНИХ УСТАНОВАХ

Стаття присвячена аналізу конфлікту у період формування особистості підлітків, які виховуються в інтернатних навчальних закладах. Розглянуто наукове поняття деривація, як втрата міжособистісної взаємодії підлітків з батьківським середовищем, котре позначається на їх особистісному розвитку. Розкриті психологічні фактори, які визначають специфіку міжособистісних конфліктів підлітків в інтернатних закладах. Розглянуто вплив самооцінки на розвиток підлітків, які виховуються не у родині і як вони долають конфліктні ситуації в інтернатних установах і за їх межами. Проаналізовані психологічні проблеми підлітків, які є вихованцями інтернатних установ, розглянуті найпоширеніші конфліктні ситуації та надані поради, щодо подолання виникаючих конфліктних ситуацій. Джерел – 14.

Ключові слова: деривація, підліток, конфлікт, міжособистісний конфлікт, психологічні фактори, взаємодія, підліткова криза, неадекватне реагування, індивідуальність, період дорослішання, критика, недовіра.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших проявів кризи у сучасному українському суспільстві є збільшення дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків. Падіння рівня життя і моральних засад, збільшення числа неблагополучних сімей призвело до того, що діти часто «витісняються» на вулицю, наслідком чого є небачене з післявоєнного часу зростання безпритульності. Через недосконалість системи обліку, високої динаміки зростання числа дітей, які виховуються в умовах депривації, точну їх кількість в нашій країні назвати вряд чи можливо [1, 39].

Сьогодні держава усвідомлює необхідність підтримки не тільки вихованців, але і випускників дитячих будинків, шкіл-інтернатів, соціальних притулків, дитячих реабілітаційних центрів, оскільки низький рівень постінтернатної адаптації випускників може призвести до